

„Laat ze door mij niet begehamb worden“.

Laat ze door mij niet be-
schamd worden, die U ver-
wachten, o HEERE, HEERE der
heerschen; laat ze door mij
niet te schanden worden, die U
zoeken, o God Israels.
Psalm 69: 7.

Een eenzame schildwacht draagt in oorlogs
tijd, op zijn vooruit geschoven post, een zware
verantwoordelijkheid, want slaapt hij in of laat
hij zich verschalen, dan kan heel 't leger
schade lijden. Maar juist die zware verantwoor-
delijkheid prikkelt dan ook zozeer de veer-
kracht en verhoogt in die mate de waaksaam-
heid, dat in oorlogstijd, eenmaal op het slag-
veld, slag op slag, anders heel gewone burgers
in helden worden omgetoerd.

Er ligt hierin iets wonders.
Neem diezelfde miliciens drie, vier maanden
te voren, toen ze nog rustig in hun dagelij-
schen arbeid waren, en ge vindt ze gemak-
zuchtig, bang zoals men zegt voor koud water,
en bij het enkele zien van bloed huiverend.
Maar opgeroepen, opnieuw gewapend, met den
troep uitgetrokken en voor den vijand staande,
dan overvalt hun eerst wel een klein rillerig
koortsje, doch dat na het eerste salvo-vuur over-
is; en dan ziet ge, hoe eerst zoo stille burgers
plotseling in heel andere personen zijn omge-
set, om hun leven niet meer geven, met het hoofd
rechtverreind tusschen de voorbijjaannde
kogels staan, en na twee, drie weken wechens,
als oude geharde soldaten alles aandurven en
voor niets teruggaan.

En bij de krijgsknechten des Heeren ging
het juist evenzoo.

De discipelen van Jezus waten eenvoudige
visschers en vergeten burgers geweest, en in alle
steden en dorpen waren de eerste Christenen
levenslang nooit anders dan „stille in den
lande“, die zelfs het openbare leven eer-
schuwden en moden, dan minden en zochten.
Maar nauwelijks zijn diezelfde stille personen
tot Christus bekeerd, of ze treden op naar
buiten, ze spreken en getuigen in steeds breder
kring, en valt men hen aan, dan verweren
ze zich met een durf en een kracht, die nieraar-
achter die jonge mannen en vrouwen zou ge-
zocht hebben. Zelfs gaat die verheffing van heel
hun existentie zoover, dat ze in het worstperk
niet voor de wilde dieren terugdeinzen, den
martaarsdood eer zoeken dan ontwijken, en
tegenover hun rechtens en beulen een helden-
natuur openbaren, die nog in de herinnering
verbaast.

Zoo was het in de eerste eeuw, en zoo
kwam het telkens ook in later eeuwen uit, zoo
dikwijls de strijd weer het ontzettend karakter
van bloedige vervolging aannam. Zestien
eeuwen later in de dagen der Reformatie zag
men het evenzoo, en ons martaarsboek ge-
tuigt van nieuwe heldendeden. En nu nog in
onze dagen is er geen zendingstijd waarop
vervolgung uitbreekt, of het verhaal dat ons
bereikt, toont, dat dezelfde geloofmoed en be-
reidwilligheid om voor Jezus te sterven, nog
even krachtigdag in de harten opwaakt.

En al zoude ge, aan u zelve denkend,
allicht met zelfbeschaming u zelve aanklagen,
dat toch hij daartoe niet in staat zoude zijn,
in de ure des gevaars zou dit vermoedelijk ook
bij u heel anders uitkomen.

In de ure des gevaars vaart een dusver onge-
kende genade in den waarachtig geloovige, en
wordt het lam een leeuw.

Leert nu de historie van elken oorlog, dat
eenmaal in den krijg, de stille in den lande
held wordt, en in de ure der vervolging die
andere zich terugtrekkende geloovige zijn leven
voor niets rekent, ja, schittert door moed en
veerkracht, dan vraagt ge u toch af, vanwaar
dit komt.

Genade alleen werkt het martaarschap, zeer
zeker, maar als ge bij den Japanischen soldaat
denzelfde heldenaard niet opwaken, dan voelt ge
toch, dat het wijzen op de genade hier de zaak
niet uitput. Genade voorzeker, maar die genade
moet dan toch iets in onze menselijke natuur
vinden, waarvan ze zich als instrument bedient;
en dat iets is nu juist dat diep insnijdende
besef van dure verantwoordelijkheid, dat in
zulke oogenblikken van strijd en gevaar ieders
conscientie aangrijpt.

Die eenzame schildwacht weet: „Als ik in-
slaap of niet oppas, kan de zaak van mijn land
verloren zijn!“ En dat besef vertienvoudigt zijn
kracht. Hij, die anders vergeten en niet mee-
tellende jonge man, voelt zich opeens een per-
soon van gewicht geworden. Hij voelt wat er
aan zijn doen en laten hangt. Hij doorloeft 't
klaar, dat hij, wat er ook van kome, ja, al kost
het hem zijn leven, zijn plicht heeft te doen.
Hij weet, dat hij elk oogenblik door een schot
vallen en de eeuwigheid in kan gaan. En dat
alles te saam maakt van hem opeens een heel
ander man, wekt in hem een kracht op die
dusver sluimerde, en geeft hem een doorzicht
en een weten hoe te doen, als hem anders
geheel vreemd was.

Het is deze menselijke trek nu, die ook in
de martelaren gewerkt heeft, en waarvan de
genade zich als voortuit bedient heeft, om de
martaarskroon door alle eeuwen te doen
schitteren.

Wondere geloofsklaarheid; verknoctheid van
heel de ziel aan Jezus, alsof men hem voor zich
zag; gevoel hoe lat bezwijken de zake Gods in
het oog van den tegenstander te schande zou
maken; ja, een besef alsof de eere van Christus
en heel de toekomst van het Godsrijk aan zijn
standhouden op dat oogenblik hing; aldus zijn
de gewaarwordingen en de rijkdommen geweest,
die den martaarsgeest inbliezen.

Maar nu staat 't nog hooger, als diezelfde
gewartwordingen ons ook dan bezelen en ook
dan ons leven richten, als in *gewone* dagen de
eere Christi, en de zaak van het koninkrijk, en
de naam van het volk des Heeren, tegenover
de wederpartijders moet worden hoog gehouden.

En juist tegen dien eisch van het Christelijk
leven wordt zoo gedachteloos en roekeloos keer
op keer gerondigd, en, erger nog, gerondigd
zonder dat men er weet of berouw van heeft.
Aan David hing 606 de zake Gods. Niet
alleen toen hij tegenover Goliath stond of de
Edomieten versloeg, maar evenzoo in *gewone*
dagen. En nu zijn er ook in Davids leven
oogenblikken van onverkleerbare inzinking ge-
weest, dat hij zijn God vergat en diep viel.

Maar wat kwam dan bij David dadelijk uit?
Dit, dat hij dan niet enkel bad om vergeving
en weer vrede bij zijn God zocht, maar dat
steeds sterk bij hem de band aan zijn volk op
den voorgrond trad, en dat hij verteed werd
door den angst, dat *zijn volk*, dat het volk en
de zaak des Heeren, om zijn zonden lijden

zou. Zoo heette het in Psalm 51: „*Dot Sion*
wel, laat om mijn zwaren val uw goedheid niet
van zijne burgers wijken“. En sterker nog in
Psalm 69: „*Beishaan door mij de stille hope*
niet van hen die U, o Heer, verwachten“. En
verder: „Met mij verging hun hoop, o Israels
God; mijn aanschijn is bedekt met schand“ en
spot; helaas, wat heb ik stof tot bitter klagen!

En dit besef, dit gevoel nu, dat ieder onzer
in heel zijn leven en optreden, voor nu en voor
het nageslacht, voor al 't volk, voor de zake
Christi, voor de eere van 't Heeren naam
verantwoordelijk staat, is een van de heerlijste
krachten, die de gemeente beveligen, en ook u
van zonde afhouden en tot bezielend geloofs-
betoon bekwaren kan.

Let er maar eens op, hoe dit gevoel van ver-
antwoordelijkheid voor heel den kring waartoe
men behoort, bij kleine groepen veel sterker
prikkelt dan bij groote groepen. Wie voor
Jezus kiest, is van dat oogenblik af een persoon
op wie geleet wordt. Blijkt hij nu in belijdenis
en wandel trouw en eijlijk te staan, dan gaat
er een renke van hem uit, die de eere van
Christus verhoogt. Maar ook, blijkt 't onge-
keerd, en valt er op hem aan te merken, dan
valt heel zijn omgeving over hem heen, niet om
hem, maar om in hem de zaak des Heeren te
vergoeien.

En dat voelt het volk, en daarom draagt het
over de ontzorg der medebelijdens zoo bitter
hartleed.

En toch gaat het bijna als regel door, dat
diezelfde personen, die in *buitenwone* toestan-
den, in oogenblikken van spanning en gevaar,
wonderen van trouw doen, in *gewone* dagen
vaak ergernis geven door hun ontzorg, lafheid
en onheilig bestaan.

Bevreemden kan dit niet.

Er is veel hooger zielekracht vereischt, om
in het gewone leven, van jaar tot jaar, trouw
te blijven, dan om die trouw te betoonen in
een enkel hachelijk oogenblik, dat heel uw ziels-
leven spaant.

Trouw en volharding in den stillen gang van
plichtsbetrachting mist den prikkel van de hooge
spanning der ziel, die de ure des gevaars juist
met zich brengt. Hoog staan onze martelaren;
maar er zijn vrouwen en mannen, die in het
gewone leven, zonder dat de wereld er van
hoort, niet zelden veel edeler en hooger geest-
kracht ontwikkelen dan ooit een martelaar dit
kon. Bij den martelaar is het een opkomen van
heel het kapitaal van zijn geestkracht in één
oogenblik; bij den in stilheid getrouwen belijder
is het een, jaar in jaar uit, voeden van de be-
standige kracht, die hem trouw aan zijn God
en zijn volk doet blijven.

Tijden en jaren van stille rust zijn juist
daarom voor het volk des Heeren zoo gevaar-
lijk. Rust roest, en ook de geloofskracht krimpt
in die rustige dagen zoo vaak in. Ge houdt op
voor het volk des Heeren te voelen, ge leeft
uw eigen leven en rekent met de gevolgen voor
de zaak des Heeren niet. Ge zijt krijgsman in
vredegarizoen geworden, en kent daarom de
hooge spanning van den eenzamen schildwacht
niet meer.

En intusschen let de wereld op u en bespiedt
u met arendsoogen, en elken keer dat ge uit-
glijft of u zwak aanstelt, geniet ze in uw on-
heilige machteloosheid, en dan is het om u
dat de zaak des Heeren en de zaak van zijn
volk gelasterd wordt.

En daarom is het zoo dringend noodzakelijk,
dat het besef, het gevoel van medeverant-
woordelijkheid voor den Naam des Heeren en
voor de zaak van zijn volk, bij heel de ge-
meente voortdurend weer opgewekt en levendig
wordt gehouden.

Want dit is nog niet het ergste, dat ge door
uit te glijden de zaak des Heeren in discredi-
tatie brengt, maar dat ge, hier niets voor gevoeld,
zelfs de bede nooit naar uw lippen voelt drin-
gen: *Laat ze door mij niet begehamb worden,*
o Heer, die U verwachten!

Amsterdam, 7 April 1905.

Onze nieuwe hoogleeraar.

Directeuren der Vrije Universiteit hebben
j.l. Dinsdag op voordracht van Curatoren
Dr. C. van Gelderen, die dusver lector
was, benoemd tot gewoon hoogleeraar in de
Semitische taal en letterkunde.

Deze benoeming kwam zeker niet onver-
wacht. Reeds bij de aanstelling van Dr.
van Gelderen tot lector leefde de hoop, dat
men in dezen jeugdigen geleerde een man zou
hebben, die straks den nog altoos va-
canten kathedraal voor het Hebreeuwsch zou
kunnen innemen. Na het vertrek van Prof.
Diloo was diens plaats nog altoos niet
vervuld en werd zijn arbeid door andere
hoogleeraren waargenomen. Maar hoe dank-
baar deze hulpdienst aanvaard werd, toch
was reeds lang uitgezien naar een man, die
aan deze studien zich geheel wilde wijden.

En nu Dr. van Gelderen als lector toonde
voor deze taak opgewassen te zijn, hebben
Directeuren niet geaarzeld hem te benoemen.

Het aantal hoogleeraren in de literarische
faculteit is daarmede tot drie gestegen. Al
is zeer zeker het normale getal hiermede
nog niet bereikt, toch geeft deze uitbreiding
hoop, dat de Vrije Universiteit allengs in
kracht toeneemen zal.

Van het volk, dat de Vrije Universiteit
lief heeft, zullen daardoor zwaardere offers
gevraagd worden. Uitbreiding van het aantal
professoren eischt vermeerdering van
inkomsten. Maar wij twijfelen niet of de
stijging, die in den laatste tijd in collecten,
contributien en gaven merkbaar is, zal door-
gaan. Nu de Vrije Universiteit breder haar
vleugels kan uitslaan, zal de liefde voor
haar vermeerderen en de overvaardigheid toeneemen.

Kerkelijke moties.

Nu men in den jongsten tijd in onze
kerkelijke bladen telkens leest van moties
door kerkeraden aangenomen om hun goed-
of afkeuring over personen en handelingen
uit te spreken en dit oordeel ter kennis
van het publiek te brengen, mag de vraag
niet onderdrukt, of dit de juiste kerkrecht-
elijke weg is.

Dat men in politieke en andere vereeni-
gingen in het aannemen van zulke moties
een welkom middel begroet om de publieke
opinie te bevestigen, is te begrijpen. Zulke

verenigingen hebben op zich zelf geen de
minste macht; ze kunnen niet handelend
optreden; geen andere uitweg staat haar
dan open dan een beroep op de vierschaar
van de publieke conscientie.

Maar een kerkeraad is niet een vereniging
met een propagandistisch doel, maar een
regerend college. Hij beschikt over de macht
der sleutelen, kan bestraffen en censureren
en des noodig de zaak aanhangig maken
bij de meerdere vergaderingen, wanneer het
een belang van alle kerken geldt. Wanneer
een kerkeraad, in plaats van gebruik te
maken van deze wettige hem ten dienste
staande middelen, daarentegen zijn kracht
gaat zoeken in moties, dan verzwakt hij
niet alleen zijn eigen prestige, maar slaat
een weg in, die voor het kerkelijk leven
niet zonder gevaar is.

Dit gevaar is tweeledig.
Vooreerst, dat zulk een handeling door
een kerkeraad allicht andere kerkeraden, die
van tegenovergesteld gevoelen zijn, uitlokt
om ook hun sympathie wereldkundig te
maken. Men denke zich slechts in, wat er
van ons kerkelijk leven worden zou, wanneer
al onze kerkeraden eens behoefte gevoelen
gingen om bij elk voorkomend geschil met
ingezonden moties onze kerkelijke bladen
te overstroomden, om te verstaan tot welke
onhoudbare toestanden dit leiden zou.

Maar veel ernstiger is onze tweede beden-
king, dat men alsoo op de publieke markt
brengt, wat binnenskamers behoort afgehan-
deld te worden. We leven nu eenmaal in
een land, waar al wat onze Gereformeerde
kerken gram is, met arendsoogen op ons
kerkelijk leven let. De gretigheid waarmede
de liberale pers al zulke berichten over-
neemt, kan wel het best doen zien, dat
daardoor aan onze kerkelijke eere afbreuk
wordt gedaan. En wie den goeden naam
onzer kerken lief heeft, zal reeds daarom
zich onthouden van door publiek gemaakte
moties stof tot leedvermaak aan de buiten-
wacht te geven.

Is dat juist?

Naar aanleiding van hetgeen we over de
verhooging der subsidieën van het Christe-
lijk onderwijs schreven, zond het bestuur
van de Unie van Christelijke onderwijzers
en onderwijzers in Nederland, ons het
volgende protest:

M. d. R.

Het zij ondergeteekenden, vertegenwoordi-
gende het H.B. van de „Unie v. Chr. Oad., enz.“
vergun, naar aanleiding van „onze predikants
tractementen“, in 't nummer van 26 Maart j.l.
een enkele opmerking te maken. Met instemming
hebben zij het overgenomen stukje uit *Hollandia*
gelezen en veel van wat de *Heraut* er verder
aan toevoegt over de lage predikants trac-
tementen onderschrijven zij van harte. Tegen het
slot evenwel zij het hun grootoorloof bedenking
in te brengen. De verhoogde Rijkssubsidie, die
straks voor onze scholen verwacht wordt, is
bestemd om het Christelijk onderwijs ten goede
te komen, in casu de school met alles wat haar
belangt en den onderwijzers. Beiden, scholen
zowel als onderwijzers, hebben zich reeds te
lang in financiële moeilijkheden bevonden tot
schade van het onderwijs, dan dat het wens-
schelijk zou kunnen gescht worden, verbetering
der predikants tractementen in verband te bre-
ngen met de verhoogde Rijkssubsidie. Bovendien,
de bedoeling van den wetgever is geen andere,
dan het gesubsidieerd bijzonder onderwijs in
minder ongunstige conditie te plaatsen ten op-
zichte van het openbaar onderwijs.

Met dank voor de plaatsing,
Hoogachtend,
Uw dijn, dijn,
G. IJEMA, Voorz.
A. VOORKEIPS JZN., Secr.
Amsterdam, 27 Maart 1905.
Rotterdam,

Wanneer door ons geschreven was, dat
het geld, dat door de vermeerderde rijks-
subsidie loskomt, uitsluitend dienst moest
doen voor verbetering der predikants trac-
tementen, dan zou de opmerking juist zijn.

Opgewijfeld is het waar, dat niet alleen
voor de tractementen onzer onderwijzers,
maar ook voor de leermiddelen, de inrich-
ting van het schoolgebouw enz. meer geld
behoort te worden uitgegeven, om de con-
currentie met het openbaar onderwijs te
kunnen volhouden. Dat de rijkssubsidie in
de eerste plaats daartoe moet medewerken,
spreekt van zelf.

Maar het bestuur van de Unie vergeet
o. i. te zeer, dat dit nooit het *enige* doel
van den wetgever is geweest. Uitdrukkelijk
is telkens uitgesproken, dat het hier ging
niet om een afgebedelde gave van het Rijk,
maar om *rechtvaardigheid*. Terwijl degenen,
die van de openbare school gebruik maken,
zoo goed als niets te betalen hebben, was
het een krenking van het recht, dat de
voorstanders van het bijzonder onderwijs
door de belasting te zorgen hadden voor de
instandhouding van de openbare school en
bovendien uit eigen middelen de Christelijke
school hadden te onderhouden. Daarmede
werd op een goed deel van ons volk een
financiële druk gelegd, die vooral voor
den minderen maar veel te zwaar was.

Uit dat oogpunt heeft in de wet Mackay
en de wet Borgesius en de thans behandelde
onderwijsnovelle getracht verbetering aan
te brengen. Het motief van de *billijkheid*
stond bij den wetgever op den voorgrond.
De financiële druk moest kerkelijk worden
verdeeld.

Waar dank zij de rijkssubsidie elk jaar
een zoo aanzienlijk bedrag op de school-
kosten kan uitgespaard worden, daar wordt
de financiële draagkracht van ons Christen-
volk sterker, en kan van de overvaardigheid
op ander gebied dus meer gevraagd worden.
Dat was alleen onze bedoeling, en wij ge-
looven, dat ook het bestuur van de Unie
er niet anders over oordeelen zal.

Of meent het bestuur soms, dat de totaal-
som, die thans door de rijkssubsidie wordt

uitgespaard, uitsluitend dienst zal moeten
doen om de tractementen der onderwijzers
te verhoogen? Hun tractement zou dan vol-
gens deze berekening verdubbeld moeten
worden. En hoe gaarne wij ook aan onze
Christelijke onderwijzers verbetering van
salaris toewenschen, wij gelooven dat naar
houding van wat de predikanten ontvan-
gen, daarmede de grens der billijkheid toch
overschreden zou zijn.

Art. 36.

De *Gereformeerde Kerk* heeft nog altoos
nagelaten haar lezers mee te deelen, welk
een onjuiste voorstelling ze van het bekende
rapport der deputaten gaf. Afgaande op een
korte recensie in de *Bazuin*, zonder het stuk
zelf te hebben ingezien, verweet ze deputaten
nagelaten te hebben, wat zij juist wel hadden
gedaan. En toen onze redactie de *Gerefor-
meerde Kerk* op deze vergissing wees, be-
waarde ze het stilzwijgen. Zouden we nog
bij de redactie er op mogen aandringen, dat
ze haar lezers beter inlicht?

Prof. H. Vissercher te Utrecht, die in het
Gereformeerde Weekblad eveneens het rapport
bespreekt, heeft althans de publicatie van het
rapport afgewacht. Aan den wensch
van de *Heraut*, dat de Gereformeerde broeders
in de Hervormde Kerk over dit rapport
hun oordeel zouden uitspreken, wordt door
hem voldaan. Na eerst meegedeeld te hebben,
hoe het gravamen tegen Art. 36 op de
Synode te Middelburg is ingediend, gaat
hij aldus voort:

Doch het gevraagde rapport werd noch op
de Synode te Groningen in 1899, noch op die
te Arnhem in 1903 ingediend. Zelfs bleek het
noodig nieuwe deputaten te benoemen en dezen
een nieuw en beperkt mandaat te geven. Dit
beperkt mandaat sloot in zich, dat van het
hooren der buitenlandse kerken werd afge-
zien, als ook, dat niet een principieel advies
behoorde gegeven te worden over de vraag,
welke taak de Christelijke Overheid heeft op
religieuze en ethisch gebied, of wat de verhou-
ding moet wezen tusschen kerk en staat, maar
het advies zich uitsluitend beperken moest tot
de gewraakte woorden uit de Belijdenis. Dat
het nu voor de broeders een oorzaak van
vreugde is, dat na zoo langen lijdensweg dit
gravamen aan de orde komt, kunnen wij ver-
staan. Het is uit het standpunt van de voor-
schiedenis beschouwd niet meer dan natuurlijk,
dat zij blijde zijn de zaak nu ter hand te kunnen
nemen.

Maar hoe natuurlijk dit ook zijn mag, het
komt ons toch voor nu allermist de geschikte
tijd te zijn om zulk een kwestie te behande-
len, vooral haar af te handelen. En dat wel uit
tweeledig oogpunt. Allereerst uit het oogpunt
van den kerkelijken toestand in het algemeen;
daarna ook uit het oogpunt van de kwestie
zelve.

Als wij den algemeenen kerkelijken toestand
beschouwen, dan moet het feit erkend, dat de
kerk in zeer gededesorganiseerde staat verkeert.
Het is wel waar, dat tal van mannen en vrou-
wen zich hebben losgemaakt van de Herv. Kerk
en zich tot gemeenten gevormd hebben, die de
Dordtse kerkorde hebben aangenomen, maar
het feit blijft des niet te min onwiderstondelijk,
dat een nog veel grooter aantal Gereformeer-
den zich in de Hervormde kerken bevinden.
Ondanks alle pogingen blijft het tot op dit
moment waar, dat de oude Nederlandsche
Gereformeerde kerken nog niet gereformeerd
zijn. Ja dat juist, dank zij de verschillende po-
gingen tot reformatie, de verwarring er toe
dan afnam. Wij zeggen dit niet om daarmede
een oordeel uit te spreken over de actie van
1834 of die van 1886, maar constateeren een
voudig feit. En op gevaar af, dat tot ons
gezegd zal worden, dat op de achtergeblevenen
niet gewacht kan worden, meenen wij toch de
vraag te moeten stellen, of bij de betreuren-
waardige verdeeldheid tusschen broeders van
een huis het nu reeds de tijd kan zijn voor de
broeders in de kerken A en B, om zonder reke-
ning te houden met het groot aantal kerken
van Gereformeerde belijders, die nog in het
Synodaal verband weggehouden, een kwestie van
wijziging der belijdenis te behandelen, die niet
minder het eigendom is ook van die kerken?

Ja, wij stellen zelfs de vraag, of daardoor,
als de tijd van hereniging gekomen is, geen
moeilijkheden geschapen worden, want nie-
mand acht, onze volksraad in aanmerking
genomen, wijziging van belijdenis een zaak van
geringe beteekenis. Uit het oogpunt van de
saamhoorigheid aller Gereformeerden zou het
mij, en velen met mij, een oorzaak van bij-
schap zijn, als de Synode der Gereformeerde
kerken besluiten kon, de zaak voor als nog te
laten in den toestand, waarin zij verkeert tot dat
eventueel betere tijden voor de kerk in het
algemeen zijn aangebroken.

Maar daarbij komt nog een tweede element,
dat mij de zaak ook bedenkelijk doet voorko-
men. Dit tweede element is ontleend aan den
toestand, waarin de Gereformeerde kerken A
en B zelve verkeeren. Allicht zullen sommigen
mij als iemand, die buiten de Gereformeerde
kerken staat, het recht ontzeggen daarover een
oordeel te vellen. Maar waar het hier geldt een
kwestie, waarvan *De Heraut* zelve verklaard
heeft, dat zij ook buitenaastanden belang
aan moet inboezemen, daar acht ik mij geoe-
pen ook op dien toestand van de kerken A en B
de aandacht te vestigen om de vraag onder
de oogen te zien, of voor die broeders de juiste
tijd gekomen is tot oplossing van zulk een be-
langrijk vraagstuk. Niemand meene dus dat
leedvermaak mij hierop de aandacht doet ves-
tigen. Integendeel, ik betreur ten zeerste de
grootte verdeeldheid, die ook bij de Gerefor-
meerden buiten de Hervormde kerk heerscht.
Allereerst valt in het oog het nieuwe schisma,
dat de vereniging van de kerken A en B in
het leven liep, de voortdurende guerrilla die
Christelijk gereformeerde zijde wordt gevoerd
tegen hen, met wie zij toch zoo nauw verbon-
den zijn. Maar daarbij komt nu nog de ver-
deeldheid, die in den bossem der Gereformeerde
kerken zelve wordt gevonden. De weinig no-
bele wijze, waarop de opleidingskwestie wordt
uitgespeeld en broeders, die feitelijk ook ker-
kelijk één zijn met de kerken A en B, om
allerlei oorzaken, die het ons niet voegt te
beoordeelen, een geheimen tegenstand doet
organiseren, die voor den buitenstaander het
vermoeden wettigen, of niet nogmaals op een
nieuw scheuring aangestuurd wordt. Zoals
gezegd werd, wij begroeten deze verschijnselen
niet met blijdschap, omdat het ons toetschijnt,
dat dit alles de belijders van ééne zelfde con-
fessie tot ééne aanfilling maakt; omdat wij

meenen, dat dit alles de kracht breekt en het
ideaal van eenheid aller Gereformeerden, die
door God geboden is, op den achtergrond
schuift voor bijzaken, waarover men zich bij
goeden wil en onderling vertrouwen gemakkelijk
kon verstaan. Maar deze droeve feiten samen
wetigen toch zeker de vraag, of nu wel
waarslijk de tijd gekomen is een gewichtige
kwestie als wijziging der belijdenis te be-
handelen.

En eindelijk is er nog een derde moment,
dat zeker ook van geen geringe beteekenis
moet geacht, d. w. z. de geestelooze toestand
der kerken in het algemeen. Maar daarover de
volgende keer.

We stelden er prijs op, dit oordeel in zijn
geheel mee te deelen. Het slot van deze
bespreking dient afgewacht vóór we van
repliek kunnen dienen.

Christelijke Ethiek.

Repetitorium der Christelijke
Ethiek, door P. J. van Melle
Nijkerk, G. F. Callenbach,
1904.

Tot de Theologische studievakken waarin,
bij het examen ter toelating tot de Evangelie
bediening in de Nederlands Hervormde Kerk,
van de kandidaten een zekere mate van be-
dreevenheid wordt geëischt, behoort ook: de
Christelijke zedeleer.

De Hervormde studenten aan onze openbare
Universiteiten moeten die bedreevenheid opdoen
deels op de daar gegeven colleges over zede-
kunde, deels uit de vele en veellei werken
over Ethiek.

Daarbij doen zich nu voor den student tal
van moeilijkheden op.

In de eerste plaats het verschil dat metter-
daad bestaat tusschen zedeleer en zedelee,
waarbij de mogelijkheid bestaat, dat de akade-
mische docent met wat op het kerkelijk examen
kan worden geëischt, heel geen rekening houdt.

Vervolgens, dat de nieuwe handboeken over
Ethiek, waarop de student zich ziet aangewezen,
allicht uitsluitend door buitenlandse geleerden
geschreven, onderling zoo verschillen. In onze
vaderlandsche literatuur bezitten wij tot dusver
slechts de *Zedeleer* van Dr. S. Hoekstra Bz.,
oud hoogleeraar aan het Seminarie der Doops-
gezinden en aan de Gemeentelijke Universiteit
van Amsterdam, 3 deelen. Amsterdam, P. N. v.
Kampen en Zoon, 1894, een werk van modern
standpunt, dat echter, van hoeveel geleerdheid
het ook getuigt, volgens de modernen zelf niet
„aigemass“ is. Nu is het zeker voor den student
zeer bezwaar, dat deze Handboeken in een
vreemde taal zijn geschreven. Dank zij de nieuwe
regeling van onze toelatingsexamina tot de
Universiteit weet toch ieder akademieburger
thans wel zooveel van de moderne talen, dat
hij een in die talen geschreven werk zonder
veel inspanning kan lezen. Wel is echter bij
deze Handboeken voor den student een bezwaar
het groot verschil in opvatting van de taak,
het groot verschil van standpunt en van me-
thode bij de schrijvers der Handboeken. Zij
onder onze lezers, die met dergelijke literatuur
bekend zijn, zullen toestemmen, dat het op 'n
student niet dan verbijsterend kan werken van-
neer hij zich volijverig aan de bestudeering zet
van b. v. Rothe's *Theologische Ethik*, Marten-
sen's *Die Christliche Ethik*, La Morale van
Paul Janet; *Christian Ethics* van Newman
Smyth en Windt's *Ethik*.

Met allen eerbied voor een breede opvatting
van de studie, zou ik dan ook geen student
aanraden dezen weg te volgen.

Toch moet de wijsheid ergens vandaan ge-
haald.

Ten slotte is er voor den hervormden student,
die bij een van de provinciale Kerkbesturen
zijn propoens-examina aflegt, nog een moeie-
lijkheid. Zooveel besturen zooveel examinatoren
in het vak van Christelijke zedeleer.

Stonden nu de grenzen van dit vak maar
vast, was er een communis opinio wat Christe-
lijke zedeleer is, dan was dit bezwaar zeker
niet zoo groot.

Maar zoo staat het nu eenmaal niet, bij de
sprakverwarring die op het gebied der Ethika
nog altijd heerscht en die, ook sedert de ver-
schijning van de Bussy's leerame *Inleiding tot
de Zedeleer*, nog niet verminderde. Voeg daarbij
de omstandigheid, dat in ieder provinciaal Kerk-
bestuur 'de examinator wisselen kan, dan
begrijpt ieder, dat 'n kandidaat bij het onder-
zoek naar zijn bedreevenheid in de Christelijke
zedeleer op de meest zonderlinge verrassingen
moet zijn voorbereid.

Om nu bij het propoens-examen geen on-
geluk te krijgen met de Christelijke zedeleer
worden van ouds twee wegen gevolgd.

Een derde, die van den sprong in het duister,
waarbij men het „er maar op waagde“, kan hier
buiten bespreking worden gelaten.

De eerste weg was, dat men, na bij den
professor college-Ethiek te hebben geloopt,
en dan nog een of ander Handboek te hebben
bestudeerd, naar een Kompendium greep. Tal
van predikanten en generaties in de Nederlandsche
Hervormde Kerk, hebben in die omstandigheid
gegrepen naar de *Schets van de Christelijke
Zedeleer en hare geschiedenis*, door F. J. Domela
Nieuwenhuis, Theol. Dr. Hoogleeraar te Am-
sterdam, 2de druk 1859.

Dat Prof. Nieuwenhuis Lutherisch was, kwam
er minder op aan.

Later deed ook wel de *Christelijke Ethiek*
van Heppie, uitgegeven door Albert Kuhnert en
in 1883 vertaald door Dr. J. H. Gunning J.Hz.,
dit als Kompendium dienst.

De tweede van de bovengenoemde wegen
was, dat men voor het propoens, na het
academisch candidaats-examen, bij een Repiti-
orium ging werken en zich dan door hem ook
in de geheimen der Christelijke zedeleer liet
initieeren.

Bekwame predikanten in de Nederlandsch
Herv. Kerk — ik denk hier o.a. aan Dr. Krull
van Spannum — hebben zich in hun pastorie
menig academieburger voor zijn kerkelijk examen
„bijgewerkt“.

Als ik mij niet vergis, behoort tot hen ook
Dr. J. P. van Melle te Nijkerk.

Ik maak dit althans op uit wat deze schrijft in
de „Voorrede“ van zijn boek, waarvan de titel
boven dit opstel staat:

„Het is, naar ik meen, geen overbodig werk
dat ik doe, met het in het licht geven van dit
„Repetitorium der Christelijke Ethiek“.